

EMBARGO tot zaterdag 10 maart 1979

FRAKTIE DS'70
Binnenhof 5
s-Gravenhage
tel. 070-614911

REDE VAN R. NIJHOF, voorzitter Tweede Kamerfractie
VOOR HET CONGRES VAN DS'70,

op zaterdag 10 maart 1979 te Eindhoven

HET KABINET VAN DE IDEEENARMOEDE

Mijnheer de Voorzitter, Partijgenoten en Gasten,

Ik stel mij voor in mijn beschouwing te beginnen met een terugblik op een aantal aspecten van het door het Kabinet Van Agt gevoerde beleid. Een inventarisatie van de stand van zaken nu het kabinet er ruim een jaar zit. Uiteraard kan ik daarbij niet volledig zijn, maar slechts stilstaan bij enkele der meest saillante punten.

In het bijzonder wil ik daarbij ingaan op het machtsvraagstuk achter Bestek'81 en Werkgelegenheid door Solidariteit alsmede de visie van DS'70 hierop.

Stil gestaan wordt verder bij de kritische en onafhankelijke opstelling van DS'70 ten opzichte van het Kabinet en een aantal door haar naar voren gebrachte beleidsalternatieven.

Vervolgens komt kort de positie van de drie grootste partijen aan de orde PvdA, CDA en VVD.

We zullen constateren dat het leven in deze kringen niet zonder kommer en kwel is.

Belangrijke punten die verder aan de orde komen zijn de Arabische boycot van Israel, Europa en de Europese verkiezingen, en de absurditeiten rond de pensioenpositie van ex-verzetsmensen. Tenslotte het eigen politiek profiel en de mentaliteit van DS'70

Van Agt aan de Macht

Het kabinet regeert nu ruim een jaar, zij het niet florissant.

Na een kabinetsformatie die iedere voorafgaande formatie in duur overtrof betrad de ploeg van Van Agt - doordat de PvdA haar hand overspeeld had - het Catshuis. De omstandigheden waaronder het van start moest waren weinig benijdenswaardig

- teruglopende economische groei
- een afbrokkelende industrie
- stijgende werkloosheid
- betalingsbalansproblemen
- nabije energieproblemen
- weinig mogelijkheden (zoals in de groeijaren) bepaalde groepen meer te geven.

Verder heeft het kabinet een smalle parlementaire basis (77 van de 150 zetels) hoewel het er naar uitziet dat de 'loyalister' - na het vertrek van Aantjes en Boersma - inmiddels tot een uitgestorven diersoort behoren en er van die kant geen gevaar meer voor het Kabinet te duchten valt.

De zwaarste handicap voor het Kabinet is echter haar beperkte maatschappelijke draagvlak doordat het grootste deel van de vakbeweging, zoals gerepresenteerd in het aan de PvdA gelieerde FNV, zich sterk kritisch en afstandelijk opstelt tegenover de ploeg van Van Agt. Overigens is het Kabinet ondanks deze smalle basis het afgelopen jaar nog niet eenmaal werkelijk in gevaar geweest of heeft het de vertrouwenskwestie moeten stellen.

Géén overkill aan ideeën

De belangrijkste beleidsdaad van het Kabinet is Bestek'81 geweest. Een stuk dat veelal weinig handen op elkaar kreeg, tenzij om te scanderen. De centrale boodschap van dit als 'heilsplan' gepresenteerde stuk is : matigen nu omwille van de werkgelegenheid van morgen.

Het lijkt echter meer ervaren te worden als een gepakt worden nu zonder dat er iets tastbaars aan zekerheden voor morgen (werkgelegenheid, medezeggenschap) tegenover staat.

Op wetgevend terrein heeft de Regering zich vooralsnog in hoofdzaak beperkt tot een restant opruiming van de producten van het vorige kabinet. E.e.a. wel met licht gewijzigde inhoud

- wet op de ondernemingsraden
- wet investeringsrekening
- wet niet-CAO-inkomens
- wet op de individuele en collectieve vermogensaanwasdeling

Als regel kon DS'70 zich hierin wel vinden. Over de grond-politiek is men tot nu toe opvallend zwijgzaam, de oppositie vreemd genoeg ook.

Waardering bestaat er dezerzijds voor de oplossing in maart'78 van de gijzeling te Assen. Voorts voor de steunoperatie aan de scheepsbouw en zware metaal en recent het aanpakken van het fiscale misbruik van BV's. Belangrijk was verder de uitbreiding van de politie en de herstructurering van het wetenschappelijk onderwijs - na meer dan 10 jaar discussie - naar het model van de nota Hoger Onderwijs voor Velen.

Op stapel staan o.m. de arbeidsomstandighedenwet en een raam-wet op de inkomensvorming. Progressieve trekken in een liberaal-confessionele coalitie. Interessante kluiven ook voor een politieke partij als DS'70.

Futurologische blindganger

Verontrustend is het te moeten constateren, dat het Kabinet Van Agt weinig oog heeft voor de problemen op de langere termijn in de samenleving.

Ik denk dan als eerste aan wat ik korthedshalve zou willen noemen de Club van Rome problematiek.

Bestek'81 is in dit opzicht een blindganger en beperkt zich tot een oud antwoord op korte termijn en laat de lange termijn braak liggen. Bestek'81 zou overigens in de voorgestelde omvang van 10 miljard niet nodig zijn geweest als eerder de DS'70 pleidooien voor versobering van de overheidsuitgaven waren opgevolgd.

Een presentje dat Van Agt nog aan Den Uyl te danken heeft.

Voorts heeft het kabinet nog geen antwoord op de problemen die zullen ontstaan door de daling van de bevolkingscategorie jongeren onder een gelijktijdige stijging van de bevolkings-categorie ouderen, hetgeen na 1984 zeer sterk gaat spelen. Verder de sterke wijziging van de samenstelling van de arbeidsmarkt door de groei van het aanbod vrouwelijke werknemers.

De problematiek van de etnische minderheden. Het is eerlijker waar nodig mensen in hun eigen land te helpen, dan hen naar ons overvolle Nederland te laten komen om hen die werkzaamheden te laten verrichten, die wij zelf niet bereid zijn te doen.

De betekenis van een lage economische groei voor onze markteconomie. Historisch gezien zijn onze vrijheden ook economische vrijheden. De problematiek die ons wacht zal in toenemende mate spanningen oproepen tussen beheersing (control) en vrijheid. Zij zal zeer hoge eisen stellen aan de overheid als organisatie van de besluitvorming.

Bestek'81 en Werkgelegenheid door Solidariteit

Principe of Machtstrijd ?

Het is merkwaardig dat de discussie over Bestek'81 en Werkgelegenheid door Solidariteit zich hoofdzakelijk geconcentreerd heeft op de verschillen in economische theorie waar men vanuit gaat en niet op de achterliggende politieke visie, de ideologie, de keuze van de middelen vanuit het machtsvraagstuk en tenslotte de keuze van de doelgroepen onder het electoraat.

Bestek'81 kiest duidelijk voor de marktsector. Deze sector - industrie, nijverheid, commerciële diensten - kenmerkt zich primair door zijn productiefunctie in een concurrerende, veelal internationale markt op straffe van niet-overleving bij onvoldoende rendement. Deze keuze geschiedt enerzijds vanuit ideologische principes (keuze voor de vrije particuliere ondernemingswijze productie), anderzijds omdat de machtsbasis (zeggenschap over de investeringen, aanwending van winst) van VVD en CDA in deze sector stevig verankerd is. Het aantal typische socialistische bankiers, ondernemers, investeerders is beperkt, met uitzondering van Lieftinck en Duisenberg, maar de eerste is lid van DS'70 en de ander zou het kunnen zijn. Uit deze ideologie en machtsbasis vloeit tevens voort een terughoudende opstelling ten opzichte van de niet-marktsector.

Werkgelegenheid door Solidariteit kiest duidelijk voor het primaat van de niet-marktsector. De niet-marktsector (overheid, semi-overheid en kwartaire sector) kenmerkt zich primair door werkgelegenheid via de nationale 'policy makers' op basis van budgettering door de overheid, afkomstig uit dwingend opgelegde premies/belastingen. Hier hebben de politici het voor het zeggen en ligt dan ook de machtsbasis van de PvdA bij regeringsdeelname. Denk in dit verband ook eens aan de macht van het subsidiemechanisme. Temeer waar de PvdA (behalve indirect via de vakbeweging) een machtsbasis in de marktsector vrijwel ontbeert.

VVD en CDA enerzijds en PvdA anderzijds zullen dus vanuit een verschillende machtsbasis hun 'electorale cliëntèle' - tussen aanhalingstekens - bedienen. Zie voor de visualisering van het begrip 'electorale cliëntèle' de permanente stroom van actie-pressie- en belangengroepen (plus informele lobby) op het Binnenhof. Hier nu liggen essentiële verschillen. Beide stukken dienen niet enkel vanuit de economische theorie, maar mede vanuit de hier aan de orde gestelde aspecten beoordeeld te worden.

Van belang voor een realistische discussie is verder het feit, dat de marktsector in belangrijke mate de financieringsbron vormt voor de niet-marktsector. Voorts dat de voorwaarden en regels waaronder de productie, het werkgelegenheidsbeleid, de rechtszekerheid en de arbeidsomstandigheden tot stand komen sterk verschillen tussen beide sectoren. Van essentieel belang is hier het werkterrein van de Minister van Binnenlandse Zaken als grootste werkgever van Nederland.

Kritische en onafhankelijke functie DS'70

Spreiding van macht

Het is de kritische en onafhankelijke functie van DS'70 hier de leuzen door te prikken. Het minder aardige in vorengeschetst verband is nu eenmaal dat 'spreiding van macht' (PvdA) feitelijk altijd betekent 'overheveling van macht'.

PvdA van de marktsector naar de overheid of, zoals bij de VAD, van ondernemers naar de vakbeweging,
VVD en (in mindere mate) CDA : van de overheid naar de marktsector (het bedrijfsleven).

Over inlevering van de eigen macht wordt nooit gesproken, ook niet in die gevallen waarin men ten opzichte van anderen verhoudingsgewijs overmachtig is

PvdA binnen de vakbeweging
VVD in de kring van ondernemers en vrije beroepen
CDA in de kring van het groene front (boeren en tuinders) of de 'vijfde macht' (de besturen van de instellingen op het terrein van onderwijs en welzijn).

Tja, en de klant is koning, nietwaar.....niet echter gezien vanuit de kritische en onafhankelijke opstelling van DS'70.

Pleidooi associatieve economie

/een Spreiding van macht is voor ons daadwerkelijke spreiding van macht. Ik verwijs naar ons pleidooi voor een associatieve economie bij de Kamerdebatten over de wet op de ondernemingsraden. Ik heb toen gesteld, dat in onze complexe economie een ieder voor anderen werkt. Onze economie berust niet op zelfverzorging, maar op arbeidsdeling. Daarom kan op den duur alleen overleg, samenwerking en associatie van deelbelangen (overheid, werkgevers, werknemers, consumenten, grondstoffenleveranciers enz.) een productiestelsel zonder verkwisting en/als rechtvaardig ervaren distributie van goederen en diensten opleveren. Medebestuur binnen de onderneming van al deze deelbelangen is daartoe van essentieel belang. De overheid dient daarbij niet te fungeren als autoritaire beslisser (PvdA-model), maar als organisator van de besluitvorming: Het na brede maatschappelijke discussie vaststellen van de spelregels waarbinnen de diverse deelbelangen zelfstandig kunnen beslissen.

V.A.D.

Voorts wijs ik in dit verband op onze ideeën over de VAD, die in niet onbelangrijke mate - zij het zonder bronvermelding - door de Minister van Sociale Zaken zijn overgenomen. Een wetsontwerp apart voor een individuele en een apart voor een collectieve vermogensaanwasdeling.

- Voorbeeldfunctie

Voorbeeldfunctie politici bij matiging

De noodzaak van een kritische en onafhankelijke partij als DS'70, zoals uit het voorgaande blijkt, is evenzeer noodzakelijk onder het Kabinet Van Agt als onder het Kabinet Den Uyl. Toen en nu is het ook DS'70 geweest, die heeft gewezen op de noodzaak dat politici een voorbeeldfunctie dienen te vervullen bij matiging. Eerst als politici zelf matigen hebben zij het morele recht matiging van anderen te vragen. Dat besef is nog steeds onvoldoende doorgedrongen. Zie onze voorstellen tot een drastische inperking van de excessief hoge pensioenrechten van politici bij de behandeling van de APPA. Onder het Kabinet Den Uyl werden onze voorstellen weggestemd, mede door PvdA en D'66. Toen het ging om hun eigen centen liepen die jongens ter linkerzijde ook niet zo hard. Bij de behandeling wederom in december jl. begreep een belangrijk deel van de Kamer dat het zo niet langer kon (PvdA, D'66, PPR) doch lieten VVD en CDA weer verstek gaan en stemden een aantal gemeenschappelijk door DS'70 en D'66 ingediende amendementen af.

Heropstanding profijtgedachte

Zo zijn er natuurlijk meer voorbeelden te noemen. Ik denk dan aan onze opstelling tegenover de bizarre situatie, dat het rijk (de overheid) door haar uitgavenbeleid vaak de rijken nog rijker maakt! "Al in 1971 was er reden tot grote twijfel over een aantal sociale effecten van de verzorgingsstaat. De staat subsidieert allerlei voorzieningen waar vooral beter gesitueerden van profiteren : uitvoerende 'hoge kunsten', uitgaven ten bate van in meerderheid welvarende mannelijke automobilisten, studies van lieden die straks zeer veel gaan verdienen, welzijnswerk in welvarende buurten, aankoop en afbetaling van eigen huizen via belastingaftrek, etc.", aldus Jan Joost Lindner in de Volkskrant van 25 november 1978 in een bespreking van de profijtgedachte zoals geïntroduceerd door Drees. Waar het om gaat is dat wil men individueel of collectief parasitair gedrag tegengaan er een duidelijke verantwoordingsrelatie dient te liggen tussen : het beslissen over een uitgave, het ervan genieten en het betalen. Indien men deze band doorknipt graait de een en betaalt de ander of bedient men de eigen electorale cliëntèle op kosten van de belastingbetaler. Terecht kan op dit moment gesproken worden van een heropstanding van de profijtgedachte (Albeda en Pais). Het dagblad Trouw schreef : 'De geest van Drees waait weer over het Binnenhof'. De profijtgedachte kan een belangrijke bijdrage leveren aan een rechtvaardige verdeling van de lasten en aan het scheppen van extra werkgelegenheid bij de overheid en in de kwartaire sector, indien men tenminste in deze sectoren diensten blijkt te leveren waaraan maatschappelijke behoefte bestaat. DS'70 zal zijn kritische en onafhankelijke functie hier duidelijk en met overtuiging profileren.

f 5.- eigen bijdrage

Wat de politiek van vandaag betreft een enkele opmerking over het nog steeds actuele voorstel van een eigen bijdrage van f 5.- per verpleegdag voor degenen die in een ziekenhuis moeten worden opgenomen. Het beleid van Staatssecretaris Veder-Smit begint hier groteske vormen aan te nemen. Eerst ging het om f10.-

daarna -

daarna werd het onder druk van de Kamer f 5.- en deze is inmiddels ook alweer beperkt naar duur (aantal dagen) en omstandigheden. De opbrengst valt vrijwel weg tegen de kosten van administratie en inning, terwijl er een enorme weerstand tegen dit voorstel bestaat in de gezondheidswereld. Ik roep de Staatssecretaris op dit voorstel nu zo snel mogelijk geheel in te trekken.

Overleg Wiegel - ambtenaren

Op enkele departementen wreekt zich sterk dat er liberalen zetelen, die naar het woord van voormalig chef-puinruimer Wiegel alleen 'op de winkel passen'. Ik denk dan overigens niet alleen aan het departement van Binnenlandse Zaken, maar ook aan dat van Verkeer en Waterstaat. Hier zetelt de "Trip" uit het Kabinet Den Uyl de heer Tuynman - Nederlands meest onbekende minister in het Kabinet Van Agt.

De opstelling van de Minister van Binnenlandse Zaken wreekt zich in het bijzonder in het beleid dat gevoerd wordt door de overheid als grootste werkgever tegenover haar ambtenaren passief en zonder creativiteit. Het getuigt van een enorm gebrek aan beleidsvisie als men niet meer weet op te hoesten, dan het korten van ambtenaren met $6 \times \frac{1}{2}\%$.

DS'70 pleit voor een creatief d.w.z. gedifferentieerd beleid, rekening houdende met het draagkrachtbeginsel. Voorts een actief inspelen op suggesties van de bonden, zoals aftopping van de prijscompensatie bij f 45.000.- en het leggen van een link in het beleid tussen de mate van inkomensontwikkeling in relatie tot de ontwikkeling van de werkgelegenheid (bijv. vervroegde uittreding).

Er zijn zo'n 750 000 ambtenaren plus zo'n 450 000 werknemers, die in hun inkomensontwikkeling de ambtenaren volgen. Dat wil zeggen dat de overheid direct of indirect als werkgever funktioneert voor 1 op de 4 werknemers. Dat rechtvaardigt een zelfstandig beleid en niet een passief volgen via de trend van de ontwikkelingen binnen 20 CAO's uit het bedrijfsleven. DS'70 pleit voor een twee-sporen beleid voor ambtenaren en CAO-inkomens. De overheid als trendsetter i.p.v. als trendvolger.

O.G.E.M.

Veel is er te doen geweest over OGEM en de bouwpoet Nederhorst. Scherpe kritiek past hier op de door de overheid, zowel onder het Kabinet Den Uyl als onder het Kabinet Van Agt, gevolgde procedure en behaalde onderhandelingsresultaten.

Onder Den Uyl voerde Boersma de onderhandelingen met OGEM omdat Lubbers wegens bepaalde belangen dit niet kon doen. Het resultaat is bekend : het risico werd door OGEM eenzijdig op de staat afgewenteld. Onder Van Agt voert Boersma opnieuw de onderhandelingen - nu echter namens de OGEM.

Dit is onaanvaardbaar ; mede met de kennis van toen wordt nu de overheid beentje gelicht ! De werknemers bij Nederhorst hebben het nakijken. Als deze situatie één ding leert dan is het dat oud-ministers aan formele regels gebonden dienen te worden wat betreft het gebruik van hun kennis in overheidsdienst verkregen als zij overstappen naar een functie waarin zij als tegenspeler kunnen functioneren van diezelfde overheid. Boersma had zich bij uitstek niet met deze onderhandelingen mogen bemoeien ; wat nu is gebeurd is onbehoorlijk !

Politieke affaires in plaats van beleid

Terug naar de rakkers van Van Agt
Het politieke beeld werd de afgelopen periode veeleer bepaald door allerhande affaires (Menten, De Velser-affaire, Aantjes, Koopsompolis en KLM), die de politiek een nogal smoezelig aanzien gaven, dan door tot de verbeelding sprekende en inspirerende beleidsideeën en beleidsdaden. Dat sommige politici in een minder gunstig daglicht kwamen te staan (bijv. Van Zeil - CDA) lag niet zozeer aan de pers (wat Vondeling wel denkt) danwel aan het geroddel en geklets van collega-kamerleden (in dit geval Rienks van de PvdA).
In de personele sfeer is het binnen het Kabinet - met uitzondering van het voortijdige exit van dr. Kruisinga - tamelijk rustig gebleven. Het rollebollen over de grasmat voor het Catshuis blijkt representatiever voor het vorige dan voor het zittende Kabinet te zijn. De zo her en der uitgedeelde persoonlijke rapportcijfers zijn echter niet onverdeeld gunstig : Tuynman, Van der Klaauw, Brokx en Van der Mei dienen in ieder geval genoemd te worden, zij het niet met ere. Soms ook wordt een bewindsman in oppositiekringen overgewaardeerd om zijn voorganger onder te waarderen : De Ruiter. Toch telt het Kabinet ook enige uitgesproken sterke bewindslieden : Pais, Scholten, Ginjaar en Albeda.

Politisering versus depolitisering

Er is een belangrijk klimaatverschil tussen het zittende en het vorige kabinet. De schimklopperij van Den Uyl is vervangen door de pretentieloosheid van Van Agt een verschuiving in politiek gedrag van bewuste politisering naar een wat pretentieloos en depolitisierend aandoend optreden. De stijl van leiderschap tussen beide heren verschilt sterk : de alles overheersende aanwezigheid van Den Uyl is vervangen door de coördinerende aanwezigheid van Van Agt. De profilering van het beleid naar buiten toe is dit niet ten goede gekomen - dat heeft naar blijkt de opiniepeilingen niet onbeïnvloed gelaten - de harmonie binnen de Ministerraad wel. Hierdoor heeft het Kabinet Van Agt (zeker in politiek spraakmakende kringen) weinig echt enthousiaste aanhangers. Gegeven echter de natuurlijke rolverdeling regering-oppositie wel fervente tegenstanders.

De overkill aan nota's onder het vorige kabinet, die naar buiten toe de indruk wekte van veel activiteit doch feitelijk tot gevolg had dat de oogst aan wetsontwerpen na 4 jaren bijzonder kaal was (zo heeft geen der z.g. 4 structuurhervormende wetsontwerpen onder Den Uyl het Staatsblad gehaald) is omgeslagen in een betrekkelijke windstilte op de meeste beleidsterreinen (uitzonderingen o.m. Onderwijs en Defensie). De 'liberale tik' van het Kabinet zal hier mede debet aan zijn.

PvdA - Oppositie zonder leider

Een enkele opmerking over de partijen. De opstelling van de grootste oppositiepartij - de PvdA - tegenover het Kabinet Van Agt kenmerkt zich vooral door de indiening van een eindeloze reeks moties en amendementen, die als regel verworpen worden. Deze stroom roept meer het beeld op van het bedienen van de eigen electorale cliëntèle (allerlei actie- en pressiegroepen), dan dat er sprake zou zijn van een beleidsvisie

met duidelijke prioriteitenstelling en afweging van alternatieven. Tenzij men 'van alles meer' als zodanig zou willen kwalificeren.

Er is niets veranderd in vergelijking met de oppositie van de PvdA voordat het Kabinet Den Uyl aan het bewind kwam. Door oud-minister Pronk omschreven als : "We wisten dat het anders moest, maar we weten niet hoe. We hadden alleen maar moties".

(De kleine stappen van het Kabinet Den Uyl, pag 101).

Dat was toen zo en is nu nog zo ! Hoorde men aanvankelijk nog 'dat tweede Kabinet Den Uyl dat komt er wel', thans is deze leuze van de oppositie een natuurlijke dood gestorven.

Als leider van zijn fractie is Den Uyl zwak. De fractie leidt hem, niet omgekeerd. Een essentieel voorbeeld :

tijdens de Bestek-debatten van oktober jl. is binnen de PvdA fractie tussen de eerste en tweede termijn in de Kamer gediscussieerd over de opstelling tegenover het Kabinet Van Agt op basis van een notitie van Marcel van Dam. Na deze discussie besloot de fractie met twee stemmen meerderheid tot een zo hard mogelijke opstelling tegenover het Kabinet : gesproken werd van een oorlogsverklaring. Tot de tegenstemmers behoorde Den Uyl, die echter het meerderheidsbesluit wel onverkort uitvoerde. Bij de stemmingen over de diverse moties leverde dat de PvdA vaker een leeg ei dan een halve dop op.

Op Den Uyl is nog steeds van toepassing wat destijds zijn grote opponent Schmelzer over hem zei : "Den Uyl is een heel integer man, zeer intelligent, enorm creatief, tactisch heel vernuftig. Zijn kracht zie ik in zijn, laat ik het noemen, ideologische creativiteit. Maar ik vind niet dat zijn kracht ligt in het politiek leiderschap, in het durven innemen van geprofileerde standpunten, in het aanvaarden van risico's en spanningen die eventuele breukjes zouden kunnen hebben veroorzaken" (Uit : Het verschijnsel Schmelzer. pag.332).

Het is dit gebrek aan politiek leiderschap waardoor Den Uyl in de formatieperiode tegenover zijn eigen partij ook het loodje legde. De discussie over de opvolging van Den Uyl is, ook in de pers, al begonnen.

CDA - horzel zonder angel

Het CDA vertoont sinds het vertrek van Aantjes de aanblik van een horzel zonder angel. Men zoekt wel, maar steekt niet. Men heeft wel kritiek, maar corrigerende daden blijven veelal uit. De spanning tussen Kabinet en Fractie, die bestond onder Aantjes, lijkt met de komst van Lubbers als fractievoorzitter verdwenen te zijn. De keuze van Schakel, een zeer bekwaam doch tamelijk behoudend parlementariër, in plaats van Van Houwelingen als vice-voorzitter in de fractie, was politiek een blunder. Binnen een partij met een zo grote variatiebreedte aan opinies als het CDA had men relatieve uitersten (bijv. Van Houwelingen - ARP versus Van Leyenhorst - CHU) een gelijkwaardige plaats moeten geven.

Irritant bij het CDA is en blijft, dat men door de interne vleugelvorming (enerzijds georiënteerd op de VVD ; anderzijds op de PvdA) nooit eens tot een consequente en duidelijke keuze komt, het blijft altijd halfwas.

De nieuwsvorming rond het CDA is het afgelopen jaar bepaald negatief geweest het was de partij van de affaires (Aantjes, Lubbers, Van Zeil, koopsompolis). Soms terecht, soms niet.

Vaak ging het om "storm in een borrelglas". De zg. loyalisten manifesteren zich niet meer. Het zou waarschijnlijk ook het einde van hun politiek leven betekenen binnen het CDA. De problemen rond de drie 'bloedgroepen' (wie verzint zo'n term?) in het CDA sudderen voort. Een onvermijdelijk gegeven in een fuseringsproces. De hobbel Goudswaard met betrekking tot het vaststellen van de fusiedatum is nog niet geheel genomen. De Goudswaards blaffen en de karavaan stokt, om Steenkamp te parafraseren.

Een nieuwe hobbel voor het CDA zijn de verschijnselen van anti-papisme, die kennelijk als middel in de strijd niet geschuwd worden. In het Vaderland van 22 februari jl. merkt dr. J. Weima hierover op: "Het kan in een strategie van een politieke groepering passen om het anti-papisme te gebruiken om argumenten in politieke tegenstellingen kracht bij te zetten". Prof. Goddijn uit zich in de Volkskrant van 24 februari jl. nog duidelijker.

Er hebben mij zelfs berichten bereikt van mensen, die een relatie leggen tussen het uitgelekte NSB-lidmaatschap van voormalig KVP-politicus Luns en de fusievergaderingen van ARP, CHU en KVP. Wat ver gezocht. Het is echter wel een vreemde zaak, dat iemand als mevrouw Rosenfeld aangezocht wordt een TV-programma over "Katholieken anno 1979" te maken als haar superieur (Jan Blokker in de HP van 24 februari) opmerkt dat haar belangstelling voor het onderwerp heeft te maken met haar anti-papisme.

Je laat toch ook geen anti-semiet een programma maken over Joden?

Boekte het CDA bij de Staten- en Raadsverkiezingen omgerekend naar de Tweede Kamer nog 5 zetels winst (VVD 2 zetels verlies, socialistisch blok constant) - sinds december jl. zien de perspectieven er aanzienlijk minder zonnig uit.

Uit ieder sociologisch onderzoek blijkt, dat het kernprobleem van het CDA is hoe op het jeugdig electoraat vat te krijgen. Het is hoe dan ook niet voldoende in de presentatie pep-talk (Den Uyl) te vervangen door pretentieloosheid (Van Agt); het gaat om eigen ideeën, overtuiging en bewogenheid.

V.V.D. - de grote onbekende

Voormalig chef-puinruimer Wiegel houdt zich, zeker voor zijn doen, rustig achter de coulissen van het Kabinet sinds hij de Ministerssteek draagt. De inbreng van de VVD eerst bij de formatie en nadien binnen het Kabinet lijkt zich meer te kenmerken door inschikkelijkheid dan door het profileren van het eigen gezicht. Dat is in zoverre vreemd daar de coalitiepartner CDA, als ik dat zo mag zeggen, toch een langduriger ervaring heeft in knielen dan de VVD.

Af en toe lijken zich oprispingen van onvrede binnen de VVD voor te doen door de al te knellende deelname aan het Kabinet Van Agt. Dit leidt dan weer tot discussies of de VVD niet ooit ook met de PvdA zou kunnen regeren (bijv. Mevr. Kappeyne van de Coppello). Nu hebben VVD en PvdA een punt gemeen: hun gemeenschappelijke afkeer van het CDA, van wie zij afhankelijk zijn om in het Catshuis te komen. Men kan wel beweren dat met het CDA niet te regeren valt, maar zonder het CDA kan het ook niet. Nu heeft, zoals ik wel eerder heb betoogd, ieder kabinet in Nederland een weeffout. Dit omdat er twee verschillende tegenstellingen in de Nederlandse politiek een rol spelen. Een tegenstelling op sociaal-economisch gebied in visie op

de productie en eigendomsverhoudingen ; met liberalen en socialisten op de uiteinden van beide polen. Voorts een tegenstelling op immaterieel gebied ; confessionelen versus niet-confessionelen.

De eerste tegenstelling domineert als regel de politiek. Het is op dit terrein het afgelopen jaar nimmer voorgekomen dat de VVD het CDA links passeerde, andersom wel.

Zolang dat het geval is is samenwerking tussen PvdA en VVD een volstrekke illusie.

Indien het met een partij electoraal minder goed gaat, zoals thans met de VVD, dan wil de onvrede zich nogal eens concentreren op de fractievoorzitter. In dit geval Rietkerk, de grote onbekende, van de grote drie voor het publiek.

Geen man met het levendige van Wiegel of het markante van Oud. Dat speelt ongetwijfeld een rol. Het primadonna effect van Jan Terlouw is de VVD met Rietkerk voorbij gegaan. Daarnaast is er sprake van onvrede met het beleid : de marges ten opzichte van het voorgaande kabinet zijn aanzienlijk kleiner gebleken dan werd voorgespiegeld. Dat beproeft de geloofwaardigheid : Het puinruimen-syndroom.

Verder is het 'van alles meer' van Den Uyl populairder dan het 'van alles hetzelfde, maar dan wat minder' van Van Agt-Wiegel.

De Arabische boycot en Nederland

In februari '78 publiceerde drs. R.Naftaniel van het CIDI een zwartboek over de Arabische boycot van Israel. Vervolgens kwam in februari '79 een bijzondere Kamercommissie met een rapport over deze boycotpraktijken op basis van eigen onderzoek. De boycot waar het hier om gaat houdt in dat Nederlandse bedrijven, die handel willen drijven met een land dat is aangesloten bij de Arabische Liga, moet verklaren dat de geleverde goederen niet direkt, indirekt, geheel of gedeeltelijk uit Israel of met Israelische bedrijven samenwerkende Nederlandse bedrijven afkomstig zijn : de zg. negatieve goederenverklaring. Op deze wijze grijpen Arabische landen direkt in in onze economie zowel als in onze rechtsorde op basis van hun oorlogssituatie met Israel. Stel dat de USSR op dezelfde wijze als de Arabische landen doen op grond van zijn conflictrelatie met China, alle Nederlandse bedrijven zou boycotten die op welke wijze - direkt, indirekt - met China contact hebben. Wij zouden vreemd staan kijken.

Een zeer ernstig feit is verder dat bedrijven alleen werknemers voorzien van een niet-Jood-verklaring naar de Arabische landen mogen zenden bij handelscontacten resp. werk in uitvoering, aldaar. Er mag in dit verband wel aan herinnerd worden dat de DS'70-fractie nog onder Minister De Gaay Fortman tegen deze praktijken via schriftelijke vragen geprotesteerd heeft. De Minister heeft toen de gemeenten ontraden nog niet-Jood-verklaringen af te geven.

Voormelde boycotpraktijken zijn voor het eerst in de publiciteit gekomen onder het Kabinet Den Uyl.

Beschamend is niet alleen dat Nederland aan deze praktijken van de Arabische landen blijkt mee te werken maar "ijveriger is in het naleven van de Israelboycot dan de Arabische landen zelf wensen-----Nederland gedraagt zich als een slaaf van de Arabische wereld. Het is beschamend maar waar :

Nederland loopt voorop in de Israel-boycot", aldus letterlijk de Egyptisch-Islamitische president van de Arabisch Nederlandse Kamer van Koophandel.

Over het door de bijzondere Kamercommissie uitgebracht rapport moet nog een plenair Kamerdebat plaatsvinden. DS'70 wil nu reeds opmerken dat het geen genoegen neemt met de eerste reactie van het Kabinet op het rapport, nl. dat het niet mogelijk is adequate maatregelen te nemen tegen de boycot. DS'70 bepleit dat Nederland komt tot anti-boycot-wetgeving. Zulks in navolging van o.m. de Verenigde Staten en Canada. Voorts een absoluut in de wet vastgelegd verbod op het verstrekken van niet-Jood-verklaringen.

Absurditeiten rond medetelling verzetstijd voor pensioen

De periode 40-45 staat regelmatig opnieuw in de belangstelling. Meestal naar aanleiding van onaangename gebeurtenissen (Menten, de affaire Aantjes). Opnieuw zullen oude woorden opengereten worden als de positie van ex-verzetsmensen aan de orde komt bij de behandeling in de Tweede Kamer van de Wet medetelling verzetstijd voor pensioen, waarvan de voorbereiding in gevorderd stadium verkeert.

De kern van dit wetsvoorstel is om aan degenen, die uit ambtelijk dienstverband recht hebben op pensioen ook pensioen te gaan toekennen voor perioden van verzet of gevangenschap. Dit op het niveau van de pensioengrondslag die men in overheidsdienst heeft bereikt. Het betreft daarbij alleen de bezetting van Nederland en niet de overzeese gebieden. Dit betekent dat buiten het voorstel vallen degenen die verzet hebben gepleegd tegen Japan of in Azië gevangen zijn geweest.

Het betekent voorts dat buiten het voorstel vallen al degenen die wel verzet hebben gepleegd en/of gevangenschap hebben ondergaan, maar na de bevrijding als zelfstandige hebben gewerkt, in particuliere bedrijven, in de huishouding (vele gehuwde vrouwen) e.d. die allemaal géén overheidspensioen genieten. Een volstrekt absurde situatie. De indieners van deze wet willen een pensioenvoorziening invoeren voor een groep uit het verzet van ca. 10%, terwijl 90% buitengesloten wordt. Hoe kan men dit moreel aanvaardbaar achten ?

Er zitten nog een aantal sterke ongerijmdheden in dit - door 3 ministers en 1 staatssecretaris-ondertekende wetsvoorstel. Zo zullen voor dezelfde gepleegde daden in het verzet ex-verzetsmensen met een hoge ambtelijke functie een veelvoud gaan ontvangen van datgene wat mensen met een lage ambtelijke functie zullen krijgen.

Zullen ex-verzetsmensen die in collectief verband hun verzet pleegden wel onder de wet vallen en zij die individueel verzet pleegden (bijv. hulp aan Joodse onderduikers) vallen buiten de prijzen.

Het verzet werd gepleegd vanuit ideeële motieven, niet om later onder een bepaalde pensioenregeling te vallen. Terecht is het zo dat mensen, die nadeel voor hun gezondheid of arbeidsvermogen door hun verzetswerk opliepen, onder een uitkeringsregeling vallen van de Stichting 40-45. Deze regeling geldt echter voor iedereen en niet slechts voor 10% of zo van de mensen uit het verzet. Zoals het er nu uitziet kunnen de indieners hun voorstellen maar beter intrekken. Het zou onjuist zijn op basis van deze ondoordachte voorstellen opnieuw uitvoerig Kamerdebatten te houden over deze gevoelige materie.

Europa en de Europese Verkiezingen

Uit de recente WRR-studie 'Internationale macht en interne autonomie' - 1978 - is nog weer eens gebleken hoe belangrijk Europa en in het bijzonder West Duitsland in economisch opzicht voor Nederland is : ca.70% van onze economische belangen liggen hier. Nu dit jaar verkiezingen zullen worden gehouden voor het Europees Parlement is het zinvol hierop de aandacht te vestigen. De conclusie is dat Nederland zijn economische en politieke invloed primair zal moeten realiseren binnen de EPS. Vanuit een relatie van loyaliteit aan de EPS zullen daarbij meer vrijheidsgraden voor een eigen beleid te creeëren zijn dan vanuit een gedistantieerde relatie.

In toenemende mate versterkt zich op dit moment de trend van machtsconcentratie in Europa van de as Bonn-Parijs onder het motto 'Schmidt denkt en bestuurt, Giscard leidt en vertegenwoordigt' (Der Spiegel). Dit ten koste van de kleinere staten binnen de EEG. De tot standkoming van het EMS, Guadeloupe zijn indicaties van een vermindering van de reële vrijheidsgraden van Nederland c.s.

Deze trend maakt een buitenlands beleid à la Luns het klassiek uitspelen van de 'balance of power' tussen geallieerden tot een atavisme. Hier ligt de kern van de problematiek voor Nederland. Daarnaast wordt het gemeenschappelijk beleid nog steeds ondergeschikt gemaakt aan nationale belangen. Hier zal Nederland een eigen antwoord op moeten weten te vinden.

DS'70 staat uitgesproken positief tegenover de directe verkiezingen door de lidstaten van het Europees Parlement. Het is een substantiele fase in de ontwikkeling der Europese eenheid. Er dient echter wel voor gewaakt te worden dat deze verkiezingen de werkelijke zaken waar het om gaat niet versluieren.

Nationale verkiezingen van een politiek lichaam met in beperkte mate legislatieve bevoegdheden laat de bevoegdheden van de grote mogendheden onverlet en kan als handenbinder gaan functioneren voor de kleinere staten. Daarom dient de strijd voor uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Parlement onverkort doorgezet te worden.

DS'70 zal als het congres het advies van het HB opvolgt - hetgeen ik volgaarne bepleit - niet deelnemen aan de verkiezingen voor het Europees Parlement.

Dit op basis van het criterium politieke zuiverheid. Iedere uitgebracht stem dient zo zuiver mogelijk zijn bestemming te vinden. En dat is niet het geval als bij voorbaat moet worden aangenomen, dat een uitgebrachte stem op een der niet kanshebbende partijen - gelet op de 4% drempel - als reststem een wel kanshebbende partij ten goede zal komen. Dit betreft PvdA, CDA, VVD en D'66. Dan is de zuiverheid in de politiek er meer mee gebaat direct op een dezer partijen te stemmen indien men zijn stem uitbrengt. Verkiezingen dienen door redelijkerwijs niet-kanshebbende partijen niet misbruikt te worden als een soort opiniepeiling enkel ter vaststelling van de electorale positie van een partij, want daar komt het dan feitelijk op neer.

Politiek ontwerp DS'70

- Sleutelbeginselen in het politiek ontwerp van de volle democratie dat ons voor ogen staat zijn : vrijheid, deelnemerschap, solidariteit.

Het sleutelbeginsel van de vrijheid is primair van belang op geestelijk-cultureel terrein. Enkel in vrijheid kan de mens op het terrein van geloof, onderwijs, kunst en cultuur tot optimale ontplooiing komen. Het gaat daarbij om de keuze voor

een open, veranderingsvaardige en pluralistische ingerichte maatschappij. Hier ligt de verdienste van de erfenis van het liberalisme. Het spelbeginsel van de vrijheid echter toegepast op economische gebied is funest. Vrijheid in klassiek liberale zin op economisch gebied leidt tot een strijd tussen sterken en zwakken, waarbij de zwakken het onderspit delven. Hier dienen wij afscheid te nemen van het klassieke liberalisme. Het socialisme echter toegepast op geestelijk-cultureel terrein als exclusieve gesloten ideologie doet afbreuk aan het vrijheidsbeginsel en laadt in extremis zelfs de verdenking op zich te kunnen komen tot een staatsfilosofie met utopische en totalitaire trekken.

In dit opzicht dienen wij afscheid te nemen van het socialisme. Het sleutelbeginsel van het deelnemerschap is van belang bij de besluitvorming en machtsverdeling op alle sectoren van het maatschappelijk leven : kerk, school, politiek, vakbeweging enz. Hier ligt het zuurdesem van een werkelijk democratische samenleving. Enkel de reële mogelijkheid tot het zo gelijkwaardig mogelijk deelnemen van zoveel mogelijk betrokkenen kan tot een verantwoorde ontwikkeling van de maatschappij en het vaststellen van door de mensen zelf gedragen omgangsregels leiden. Het spreekt vanzelf, dat het daarbij niet alleen gaat om een formeel kunnen (bijv. via staatsrechtelijke spelregels), maar ook materieel (de mondige mens).

In deze visie wordt de overheid niet gezien als 'autoritaire beslisser' (waartoe het socialisme nogal eens neigt), maar als organisator van de besluitvorming.

Het liberalisme heeft vanuit historisch perspectief voornamelijk aandacht gehad voor de formele democratie ; het socialisme meer voor de materiele gelijkheid van mensen.

Wij dienen te staan voor een integrale aanpak : de volle democratie.

Tenslotte het sleutelbeginsel van de solidariteit. Dit beginsel is van doorslaggevend belang op het terrein van onze economische activiteiten. Het gaat hier niet om egoïstische zelfverzorging (halen, hebben en houden), maar om arbeidsdeling ten behoeve van elkaar. Op economisch gebied behoort een ieder te werken voor de ander : nationaal en mondiaal. Gestreefd dient te worden, zoals eerder gezegd, naar samenwerkingsvormen, associaties van producenten en consumenten. Hier liggen de wortels van een niet-gecorrumpemd socialisme. Hier passen beginselen als overheidsinterventie, lange termijnplanning, sociale grondrechten, het vechten voor een rechtvaardige inkomensverdeling.

Alternatief voor de polarisatie

Wij verwerpen in deze visie het denken in een tweedeling zoals door liberalisme en socialisme gebeurd. Wij kiezen voor een open mentaliteit, die bewust kiest voor een rijkgeschaakte maatschappij, voortdurende en geleidelijke verandering. Die een éézijdige keuze voor een der zich telkenmale manifesterende polen van het menselijk bestaan afwijst en oog heeft voor het permanente spanningsveld aartussen : individualisme collectivisme, vrijheid - gebondenheid, harmonie - conflict. De maatschappij is complexer dan de links en rechts clichés doen vermoeden. Wij kiezen daarbij niet voor een centrumpositie of middenpartij, afgeleid van links en rechts of voor het confessionele midden als een resultante van het krachtenveld tussen de verschillende partijvleugels.

De keuze voor een open, sociaal-offensieve en probleemgeoriënteerde aanpak houdt in dat men - in clichétermen - soms

links en soms rechts uitkomt. Programmatisch radicaal ten opzichte van de Club van Rome-problematiek, leefbare binnensteden, de positie van achterliggende groepen ; maar ook voor de NAVO en een realistische buitenlandse politiek. Wij dienen de nerveuze maatschappij-omwentelaars links (PPR, NL) en de behoudzuchtigen rechts (VVD) te laten liggen. Essentieel in onze visie is dat op zichzelf zinvolle sleutelbeginselen niet toegepast worden ook buiten het terrein waarop ze toegepast behoren te worden. Deze grensoverschreidingen a.h.w. waardoor zowel liberalisme als socialisme zich kenmerken, dienen vermeden te worden. Een evenwichtige afweging van deze beginselen, gepaard aan een integrale aanpak (volle democratie) dient ons voor ogen te staan.

-o-o-o-o-o-o-